

**VADLĪNIJAS DARBĀ AR
JAUNIEBRAUCĒJIEM (IMIGRANTIEM)
PAŠVALDĪBAS DARBINIEKIEM**

17.02.2017

Svetlana Djačkova
Latvijas Cilvēktiesību centra pētniece

MĒRĶIS

- Palīdzēt pašvaldības darbiniekiem, īpaši sociālajiem darbiniekiem, kā arī citiem profesionāļiem, darbā ar jauniebraucējiem (personām ar uzturēšanas atļaujām, bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu)
  - Sniegt ieteikumus pašvaldībai tās darba ar jauniebraucēju uzlabošanai
-

IZMANTOTĀ INFORMĀCIJA

- Semināru dalībnieku (sociālo darbinieku) priekšlikumi un vajadzības
  - Normatīvie akti
  - Statistika
  - Organizāciju/expertu praktiskā pieredze (tiks papildināta)
  - Citu valstu pieredze/labā prakse
  - Norādes, kur atrast tālāku informāciju, vērsties pēc palīdzības
-

STRUKTŪRA

- 1. Situācijas raksturojums
    - 1.1. Jauniebraucēju grupas
    - 1.2. Jauniebraucēju tiesības un vajadzības
  - 2. Izaicinājumi darbā ar jauiebraucējiem un iespējamie risinājumi
  - 3. Iestādes un organizācijas, kas strādā ar jauiebraucējiem
-

SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

- Statistika par jauniebraucējiem, to grupas (personas ar pastāvīgo uzturēšanas atļauju, personas ar termiņuzturēšanas atļauju)
- Bēgļa, personu ar alternatīvo statusu definīcijas
- **Jauniebraucēju tiesības un vajadzības**
  - Dokumentu noformēšana
  - Mājoklis un izmitināšana
  - Izglītība
  - Latviešu valodas apguve
  - Nodarbinātība
  - Veselības aprūpe
  - Sociālais atbalsts
  - Nepilngadīgie bez pavadības
  - Informācija

IZAICINĀJUMI DARBĀ AR JAUNIEBRAUCĒJIEM UN IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

- **Komunikācija**
  - Valodas barjera
  - Stereotipi un aizspriedumi
  - Kultūršoks un vajadzība pēc adaptācijas
  - Postraumātiskā stresa sindroms

IETEIKUMI VALODAS BARJERAS PĀRVARĒŠANAI

Pašvaldībai:

- Veicināt un atbalstīt darbinieku dažādu svešvalodu, tostarp retāk sastopamo valodu Latvijā, bet izplatīto pasaulē (piemēram, arābu, franču), apmācības;
- Nodrošināt, ka pašvaldības iestādēs ir darbinieki, kas prot vairākas svešvalodas;
- Izvērtēt tulkus pieejamības nodrošināšanu pašvaldības iestāžu darbiniekiem ilgtermiņā.

Pašvaldības darbiniekiem:

- Gadījumā, ja tulkojumu nav iespējams nodrošināt, pajautāt klientam, vai viņam/-ai ir kādi citi ģimenes locekļi vai paziņas, kas var palīdzēt sazināties;
- Meklēt palīdzību biedrībā „Patvērums „Drošā māja””
- Pārbaudīt, vai Jūs ar klientu esat sapratuši viens otru.

IETEIKUMI STEREOTIPU UN AIZSPRIEDUMU PĀRVARĒŠANAI

Pašvaldībai:

- Atbalstīt pašvaldības darbinieku starpkultūru komunikācijas prasmju uzlabošanu, papildināšanu un attīstīšanu

Pašvaldības darbiniekiem:

- Atcerēties, ka migrantu un viņu grupas ir ļoti daudzveidīgas, un katrs gadījums ir jārīcina individuāli;
- Labāk iepazīt citas kultūras, reliģijas un klientu izcelsmes valstis, tostarp cilvēktiesību dažādās valstīs, kā arī konsultējoties ar nevalstiskajām organizācijām;
- Uzlabot starpkultūru komunikācijas prasmes, ievērojot vienādu attieksmi pret dažādu kultūru un reliģiju pārstāvjiem un izturoties bez nosodījuma pret zināmām atšķirībām;
- Bēgļa vai personas ar alternatīvo statusu klienta situācijas labākai apzināšanai konsultēties ar attiecīgo sociālo mentoru no biedrības „Patvērums „Drošā māja””.

IETEIKUMI EFEKTĪVAS KOMUNIKĀCIJAS UN JAUNIEBRAUCĒJU ADAPTĀCIJAS VEICINĀŠANAI

Pašvaldībai:

- Veicināt ilgtermiņa sadarbību starp pašvaldību iestādēm un vietējām jauniebraucēju (tostarp, reliģiskām) kopienām un to atbalstošām organizācijām.
- Veicināt pieredzes apmaiņu ar citu valstu pašvaldības darbiniekiem darbā ar jauniebraucējiem.

Pašvaldības darbiniekiem:

- Pārliecināties, kāds klientam ir valstiskais statuss (uzturēšanas atļauja, bēgļa vai alternatīvais statuss, utt.) un cik sen klients uzturas Latvijā;
- Nepieciešamības gadījumā informēt klientu par informācijas un konsultāciju iegūšanas iespējām valsts iestādēs un NVO
- Paust interesi par klienta ekspektācijām un priekšstatiem attiecībā uz viņa problēmu risinājumiem;
- Izskaidrot klientam pastāvošo kārtību Latvijā, paužot interesi vai izpratni arī par kārtību klienta izcelsmes valstī, kas veicinās klienta adaptāciju;
- Ja nepieciešams, atkārtoti izskaidrot klientam viņa tiesības, pienākumus un iespējas; skaidri formulēt jautājumus; uzdot papildus jautājumus.

IETEIKUMI POSTTRAUMATISKĀ STRESA SINDROMA IETEKMES MAZINĀŠANAI UZ KOMUNIKĀCIJU

Pašvaldībai:

- Veicināt pašvaldības darbinieku prasmju attīstīšanu darbam ar klientiem, kam ir posttraumatiskā stresa sindroms;
- Veicināt un stiprināt pašvaldības iestāžu darbinieku sadarbību un pieredzes apmaiņu ar dažādām organizācijām, kas sniedz atbalstu cilvēkiem ar psiholoģiskās dabas un garīgiem traucējumiem;
- Izstrādāt vadlīnijas darbiniekiem, kā atpazīt posttraumatiskā stresa sindromu un kā strādāt ar klientiem, kam ir psiholoģiskās problēmas.

ĪETEIKUMI POSTTRAUMATISKĀ STRESA SINDROMA IETEKMES MAZINĀŠANAI UZ KOMUNIKĀCIJU

Pašvaldības darbiniekiem:

- Attīstīt prasmes atpazīt posttraumatiskā stresa sindromu;
- Uzturēt labvēlīgu, pozitīvu attieksmi un gaisotni, vēlams, konfidenciālā atmosfērā;
- Uzmanīgi un aktīvi klausīties klientu, paužot ieinteresētību un iedrošinot runāt;
- Runāt nesteidzīgi, veikt precizējumi sarunas veidā;
- Izvairīties no sarunas, kas var izraisīt asociācijas ar pratināšanu;
- Neuzdot jautājumus, kas skar traumatisko pieredzi, ja tas nav tieši saistīts ar pakalpojumu sniegšanu;
- Nepieciešamības gadījumā informēt personu par pieejamiem psihologu un juristu pakalpojumiem, ko piedāvā biedrība „Patvērums „Drošā māja”, krīžu un konsultāciju centrs „Skalbes” un Resursu centrs sievietēm „Marta”.
- Ja personai ir garīga rakstura traucējumi, palīdzību var meklēt Resursu centrā cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem „ZELDA”, kas sniedz bezmaksas juridiskās konsultācijas iedzīvotājiem šajos jautājumos.

IZAICINĀJUMI DARBĀ AR JAUNIEBRAUCĒJIEM UN IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

○ Dokumenti

- Neinformētība/neizpratne par dokumentu noformēšanu
- Citi kavējošie faktori (finanšu trūkums u.c.)
- Statusa legalizācijas jautājums
- Dokumentu trūkums

IETEIKUMI JAUNIEBRAUCĒJU DAŽĀDU DOKUMENTU PIEEJAMĪBAS VEICINĀŠANAI

Pašvaldībai:

- Stiprināt sadarbību starp pašvaldības darbiniekiem un valsts un pašvaldību iestādēm, kuras ir atbildīgas par dažādu dokumentu noformēšanu vai izdošanu, kā arī ar NVO

Pašvaldības darbiniekiem:

- Bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu palīdzību ar dokumentiem saistītos jautājumus risināt sadarbībā ar sociālo mentoru;
- Ieteikt klientam vērsties biedrībā „Patvērums „Drošā māja” vai PMLP konsultāciju saņemšanai par uzturēšanas atļauju un citu personas apliecinājošo dokumentu noformēšanas jautājumiem;
- Ja iespējams, jau pirms tikšanās informēt klientu vai sociālo mentoru par nepieciešamajiem dokumentiem un lūgt tos atnest;
- Pajautāt klientam, vai ir iespējams palūgt radniekus vai draugus atsūtīt no ārzemēm nepieciešamos dokumentus.

IETEIKUMI JAUNIEBRAUCĒJU DAŽĀDU DOKUMENTU PIEEJAMĪBAS VEICINĀŠANAI

- Ja ārzemnieks ir attaisnojošo iemeslu dēļ nav savlaicīgi noformējis uzturēšanas atļauju vai citādi nav legalizējis savu statusu, ieteikt viņam/-ai pēc iespējas ātrāk šo jautājumu risināt, griežoties PMLP, ja nepieciešams pieaicinot juristu vai advokātu, vai arī LCC pēc konsultācijas;
- Ja ārzemnieks vēlas atgriezties savā valstī brīvprātīgi, informēt viņu par iespēju griezties Starptautiskajā migrācijas organizācijā (IOM) pēc atbalsta.

IZAICINĀJUMI DARBĀ AR JAUNIEBRAUCĒJIEM UN IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

○ **Pieklūve mājoklim**

- Bēgļu un personu, kam piešķirts alternatīvais statuss problemātiskā situācija (finanšu situācija, vajadzība pēc palīdzības)
- Stereotipi, aizspriedumi, diskriminācija

IETEIKUMI JAUNIEBRAUCĒJU MĀJOKĻA PIEEJAMĪBAS VEICINĀŠANAI

Pašvaldībai:

- Apsvērt iespēju piedāvāt bēgļa vai alternatīvo statusu ieguvušajām personām pagaidu mājokli (pusceļa mājas) īsi pēc PMIC atstāšanas un piemērotā mājokļa atrašanas.

Pašvaldības darbiniekiem:

- Palīdzēt bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu atrast piemērotu mājokli, piedāvājot lētākas alternatīvas, sadarbojoties ar sociālajiem mentoriem;
- Izvērtēt iespējas piešķirt dzīvokļa pabalstu bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu viņu pirmajā dzīves posmā Latvijā;
- Gadījumā, ja jauniebraucēji ir saskārušies ar diskrimināciju mājokļa jomā, informēt viņus par iespēju iesniegt sūdzību un meklēt juridisko palīdzību, vēršoties Tiesībsarga birojā vai LCC (LCC mājas lapā ir pieejama tiešsaistes sūdzības forma <http://cilvektiesibas.org.lv/lv/database/report-discrimination/>).

IZAICINĀJUMI DARBĀ AR JAUNIEBRAUCĒJIEM UN IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

○ **Pieklūve izglītībai**

- Skolu pieredze un prasmes strādāt ar jauniebraucējiem
- Bērna statuss, dokumentu trūkums
- Patvēruma meklētāju, bēgļu un personu ar alternatīvo statusu vecāku/aizbildņu ierobežotā līdzdalība

IETEIKUMI BĒRNA TIESĪBU UZ IZGLĪTĪBU VEICINĀŠANAI

○ **Pašvaldībai:**

- Veicināt pašvaldības skolu administrācijas un skolotāju prasmes strādāt ar jauniebraucējiem (izglītības procesa organizācija, starpkultūru komunikācija, svešvalodu zināšanas) ar mācību kursu, semināru un metodisko materiālu palīdzību.
- **Pašvaldības darbiniekiem:**
- Par skolu pieredzi uzņemt jauniebraucējus var konsultēties NVO (Izglītības attīstības centrā, biedrībā „Patvērums „Drošā māja””, kā arī Rīgas domes izglītības, kultūras un sporta departamentā;
- Vajadzības vai neskaidrības gadījumā, piemēram, kad bērns netiek uzņemts skolā viņa statusa vai dokumentu trūkuma dēļ, ir iespējams griezties IZM, Tiesībsarga birojā vai NVO (piemēram, LCC);
- Bērnu izglītības jautājumos cieši sadarboties ar bērnu vecākiem/aizbildņiem, sociālajiem mentoriem un skolu.

IZAICINĀJUMI DARBĀ AR JAUNIEBRAUCĒJIEM UN IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

○ **Nodarbinātība**

- Trešo valstu valsts pilsoņu nodarbinātības: BISS pētījums (nodarbinātība, jomas, bezdarbs un tā iemesli, informētība par pieejamiem pakalpojumiem)
- Bēgļu un personu ar alternatīvo statusu problēmas darba tirgū (valsts valodas prasme, kvalifikācijas/diplomu atzīšana, sociālie tīkli, sadzīvisko jautājumu risināšana, darba devēju attieksme, kultūras atšķirības).

IETEIKUMI JAUNIEBRAUCĒJU NODARBINĀTĪBAS VEICINĀŠANAI

- **Pašvaldībai:**
- Sadarbībā ar NVA un NVO atbalstīt pasākumus, kas veicina jauniebraucēju nodarbinātību un profesionālo apmācību, tostarp latviešu valodas apguvi, sadarbības attīstību ar darba devējiem, prakses un darba vietu radīšanu.
- **Pašvaldības darbiniekiem:**
- Informēt jauniebraucējus par viņu iespējam vērsties biedrībā „Patvērums Drošā māja” informācijas un konsultāciju saņemšanai nodarbinātības jautājumos;
- Bēgļu un personu ar alternatīvo statusu nodarbinātības jautājumus risināt sadarbībā ar sociālajiem mentoriem un NVA, informējot klientus par NVA izdoto brošūru „Pirmie soļi ceļā uz darbu”;
- Diskriminācijas gadījumos informēt klientus iesniegt sūdzību Valsts darba inspekcijā, Tiesībsarga birojā vai LCC, tostarp izmantojot tiešsaistes sūdzības formu.

IZAICINĀJUMI DARBĀ AR JAUNIEBRAUCĒJIEM UN IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

○ Veselība

- valodas barjera
- ārstniecības personu neizpratne par jauniebraucēju tiesībām un vajadzībām
- finanšu trūkums
- personas ar termiņuzturēšanas atļauju, bēgļi un personas ar alternatīvo statusu

IETEIKUMI VESELĪBAS APRŪPES PAKALPOJUMU PIEEJAMĪBAS VEICINĀŠANAI

○ Pašvaldībai:

- Attīstīt dialogu un sadarbību ar Veselības ministriju un veselības aprūpes iestādēm, lai rastu risinājumus jauniebraucēju problēmām veselības aprūpes jomā;
- Veicināt medicīnisko darbinieku prasmes strādāt ar jauniebraucējiem, tostarp starpkultūru komunikācijas prasmes.

○ Pašvaldības darbiniekiem:

- Informēt jauniebraucējus par viņu iespējām vērsties biedrībā „Patvērums Drošā māja” informācijas un konsultāciju saņemšanai nodarbinātības jautājumos;
- Informēt jauniebraucējus par viņu iespējām vērsties biedrībā „Patvērums Drošā māja” informācijas, konsultāciju un tulkošanas pakalpojumu saņemšanai veselības aprūpes jomā;
- Pieņemot lēmumu par sociālā atbalsta sniegšanu, izvērtēt, vai persona pieder pie īpaši mazaizsargātās grupas, un ņemt vērā tās vajadzības.

IZAICINĀJUMI DARBĀ AR JAUNIEBRAUCĒJIEM UN IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

○ **Nepilngadīgie bez pavadības**

- Pārstāvja loma
- Bāriņtiesas loma
- Bērna izmitināšana
- Aizbildņa iecelšana
- Aizbildņu, audžuģimeņu sagatavotība un motivācija darbam ar jauniebraucējiem

ĪETEIKUMI DARBAM AR NEPILNGADĪGAJIEM BEZ PAVADĪBAS

- **Pašvaldībai:**
- Sadarbībā ar Labklājības ministriju, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekciju un NVO veicināt pašvaldības, tostarp bāriņtiesu, darbinieku, kompetenci darbam ar nepilngadīgajiem bez pavadības, atbalstot izglītojošos pasākumus šajā jomā, tostarp pieredzes apmaiņu ar citu valstu pašvaldībām;
- Veicināt aizbildņu un audžuģimeņu līdzdalību nepilngadīgo bez pavadības uzņemšanā, atbalstot viņu izglītošanos darbam ar jauniebraucējiem;
- Attīstīt sadarbību ar jauniebraucēju organizācijām un migrantu kopienu pārstāvjiem, kas palīdzētu darbā ar nepilngadīgajiem un potenciāli būtu aizbildņi.

ĪETEIKUMI DARBAM AR NEPILNGADĪGAJIEM BEZ PAVADĪBAS

- **Pašvaldības darbiniekiem:**
- Tulkošanas pakalpojumu nepieciešamības gadījumā vērsties biedrībā „Patvērums „Drošā māja””;
- Neskaidrību gadījumā par pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem un apmaksas kārtību konsultēties Labklājības ministrijā;
- Stingri ievērot konfidencialitātes (informācijas neizpaušanas) principu par nepilngadīgo, ko nosaka Bērnu tiesību aizsardzības likums un Patvēruma likums;
- Jautājumos, kas skar bērnu tiesību īstenošanu, vērsties Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijā, Tiesībsarga birojā, LCC vai citās bērnu tiesību aizsardzības organizācijās pēc konsultācijas vai palīdzības.

IESTĀDES UN ORGANIZĀCIJAS, KAS STRĀDĀ AR JAUNIEBRAUCĒJIEM

- Dokumentu noformēšana
- Informācija par jauniebraucēju tiesībām, konsultācijas, tulka pakalpojumi
- Nodarbinātība
- Izglītība un latviešu valodas apguve
- Juridiskā palīdzība, atbalsts statusa lietās un diskriminācijas gadījumos
- Sociālais atbalsts, palīdzība mājokļa jomā
- Nepilngadīgie bez pavadības
- Psihologa pakalpojumi un konsultācijas garīgās veselības jomā
- Palīdzība atgriešanās jautājumos
- Imigrantu nevalstisko organizācijas/kopienas līderi

PALDIES PAR UZMANĪBU!

DISKUSIJA

1. STRUKTŪRA

- Vai ir tā pārskatāma?
- Ja nē, kādi ir priekšlikumi?

2. SATURS

- Vai ir kādi jautājumi/tēmas, kurus vajadzētu iekļaut/izklāstīt sīkāk?
- Vai ir kādi jautājumi, kurus varētu izlaist?

3. IETEIKUMI/REKOMENDĀCIJAS

- Vai ir kādi iebildumi?
- Vai ir kādi citi priekšlikumi?

Apspriešana – 20 min., prezentācija: ~ 5 min. katrai grupai

